

História obcí mikroregiónu Teplička

1. Dolná Poruba

Obec Dolná Poruba bola založená na klčovisku v 14. storočí, presnejšie v roku 1355. Avšak kostol, ktorý bol základom obce, bol vystavaný už v roku 1321. V tomto čase niesla obec názov Poruba. V roku 1397 bola premenovaná na Kis Poroba. V ďalšom storočí sa vystriedali dva názvy a to Also Paruba a Kys Porwbka. Obec bola do 18. storočia majetkom rodu Illesházyovcov a bola súčasťou ich Košeckého panstva. Neskôr si ju rozdelil Ján Illesházy s grófkou Motešickou, kedy dostala jej súčasný názov Dolná Poruba.

Obyvatelia obce boli poväčšinou chudobní poddaní, drevorubači či roľníci, ktorí pracovali na panských dvoroch. Po výstavbe priemyselných závodov viacerí za prácou dochádzali do Trenčianskej Teplej, kde pracovali v cukrovare, alebo do Vavroviac či na Moravu.

V súčasnosti Dolnú Porubu rozdeľujeme na niekoľko častí: Dolné Kúty, Dolinky, Dolný mlyn, Hlboká, Horné Kúty, Lokajov salaš, Milošová, Ondrejičky, Pod Brehy, Rakovec, Rúbanky, Stavná, U Baláža, U Bežáka, U Suchých, Vrchný mlyn.

2. Omšenie

Osídlenie v okolí rieky Tepličky prebiehalo už v dobe bronzovej i v dobe železnej, ako to datujú pohrebiská. Keďže Omšenie, ako aj iné obce boli úzko späté s dianím, v neďalekom Trenčíne, je isté že rímske vojská, ktoré zanechali nápis na trenčianskej hradnej skale prechádzali i Omšením.

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1322, kedy obec niesla názov Missen, bolo však tiež označované aj ako Nagysziklás. Súčasný názov obce prešiel cez mnohé podoby. Od Missen (1332), Missyn (1348), Mysun (1349), Mysen (1365), Mssen (1598), Missen (1773), Mischin (1786), Massenné (1808) až do najbližšej podoby dnešnému názvu Omšené (1920).

Omšenie patrilo do 14. storočia rodine Ľudovíta Veľkého, ktorý pôdu daroval rodine Baračkai. V 16. storočí, presnejšie v roku 1532 malo Omšenie dvanásť poddanských usadlostí. V 19. storočí zanikol dedičný nájom a obec sa dostala do rúk Štefana Illesházyho. Dedina sa odjakživa venovala chovu ovci.

K významným rodákum Omšenia patrí Daniel Krman ml. (28.8.1663 Omšenie – 23.9.1740 Bratislava). Narodil sa Manželom, ktorý utekali pred Tureckou hrozbou a usadili sa v Omšení. Bol jedným z najplodnejších a najpozoruhodnejších slov

literátov. Obec mu vystavala pomník, ktorý je upevnený pri vchode do základnej školy v Omšeni.

3. Trenčianska Teplá

Počiatky osídlenia obce boli už v staršej dobe kamennej – paleolite. Obec sa začala formovať pod hradbami Trenčianskeho hradu. Oficiálne vznikla obec v roku 1355, kedy Karol Róbert rozdeľoval majetky po zosnulom Matúšovi Čákovi Trenčianskom, avšak obec fungovala už zopár desaťročí pred tým. Už v týchto časoch mala Trenčianska Teplá výhodnú polohu, pretože ňou prechádzala kráľovská cesta od Trenčína po Žilinu. Trenčianska Teplá – v minulosti iba Teplá – dostala svoj názov od rieky Tepličky.

Trenčianska Teplá už od svojho vzniku patrila Trenčianskemu hradnému panstvu. V čase prvej písomnej zmienky (1355) vládol Ľudovít Veľký, inak známy aj ako Ľudovít I., po ktorého smrti nastal boj o trón. Tento neľahký boj vyhrala dcéra Ľudovíta Veľkého – Mária, vtedy len 14-ročná, ktorá sa vydala za Žigmunda Luxemburského, za ktorého nastalo obdobie husitských vojen. V tomto období zveril Žigmund panstvá svojej druhej žene, Barbore Celjskej, ktorá zariadila prestavbu hradného komplexu. O pár desaťročí neskôr sa hrad dostal do rúk jej zaťovi, Albrechtovi Habsburskému. V tomto čase, roku 1439 sa Trenčianska Teplá spomína ako poddanská obec hradu Trenčín.

V 16. storočí žili v obci sedliaci a želiari, ktorí museli pánom odovzdávať určité čiastky z ich majetkov. V tomto duchu obec smerovala až do 19. storočia, kedy sa začali používať Marcové zákony. Najvýznamnejšia bola segregácia – udeľovanie či vyčlenenie lesnej pôdy. Ku koncu 19. storočia získala Trenčianska Teplá nový význam – začala sa výstavba železničných tratí a cukrovaru, ktorý začal svoju výrobu v roku 1901. Ďalšie pracovné príležitosti poskytovala čipkáreň, známa tiež ako Sokolovňa, elektráreň a štátna ľudová škola.

Z uvedených výstavb je zrejmé, že pred obdobím I. svetovej vojny zažívala Trenčianska Teplá svoj rozmach. V roku 1910 mala obec 2294 obyvateľov, i s dovedy samostatnou obcou Príles. V období I. svetovej vojny, bola narušená výroba v cukrovare kedy kvalifikovanú mužskú silu nahradili rumunský a ruský zajatci. Taktiež bola zrušená výroba v čipkári, ktorá už nebola nikdy obnovená. V I. svetovej vojne padlo 75 obyvateľov Trenčianskej Teplej, ktorým bol v roku 1928 vystavaný pomník.

K významným obyvateľom obce patria Karol Dembovský (1.10.1885 Haniska, okr. Košice – 17.1.1962 Trenčín) verejný činiteľ Slovenského štátu, angažoval sa v Hlinkovej Slovenskej ľudovej Strane, vládny komisár v Trenčianskej Teplej; Tatiana Korcová (7.3. 1937

Trenčianska Teplá – 12.11.1997 Bratislava) významná slovenská fyzička, venovala sa výskumu kozmického žiarenia, na danú tému vypracovala prácu ktorú obhájila i na Karlovej Univerzite v Prahe; Juraj Láni (1646 Trenčianska Teplá – 21.7. 1701 Nemecko) náboženský spisovateľ, učiteľ, autor viac ako dvadsiatich prác; Štefan Straka (17.7.1898 Trenčianska Teplá – 25.1.1932 Bratislava, pochovaný v Trenčianskej Teplej) maliar, portrétista – maľoval podobizne T.G.Masaryka, M.R.Štefánika, A.Hlinku, Ľ.Štúra a i.

V súčasnosti k obci Trenčianska Teplá patrí časť Príles a Dobrá.

4. Trenčianske Teplice

Za prvých osídľovateľov Trenčianskych Teplíc sa pokladajú Kelti, ktorí v kraji pozdvihli metalurgiu železa a kováčstvo. Neskôr sa na tomto území usadili aj Rimania. Spustil sa boj o miesto pri termálnych prameňoch. Tento boj s prevahou vyhrali Rimania, keďže na Keltov zo severu útočili i Germáni, ktorí sa tu napokon usadili približne na štyri storočia. Tieto storočia boli sprevádzané neustálymi bojmi medzi Germánmi a Rimanmi, skončili roku 375 kedy Rimania odišli zo Slovenska. Postupne začali prichádzať o Slovania, ktorí sa usadili na dnešnom území medzi Trenčianskymi Teplicami a Trenčianskou Teplou, zvanom tiež Podhradištie.

Ľudia postupne objavovali liečivú silu termálnych prameňov a do okolia Trenčianskych Teplíc prichádzalo stále viac a viac ľudí. Prvá písomná zmienka, ktorá nazýva Trenčianske Teplice kúpeľmi, pochádza z 15. storočia, kedy boli kúpele pod správou Trenčianskeho hradu. Panstvo bolo roku 1475 darované rodine Zápoľskovcov Matejom Korvínom, ktorá ho však stratila v boji. V tomto čase predstavovali kúpele len akési jazierka primitívne obložené drevami. Tieto jazierka boli od seba vzdialené asi desať krokov. Prvé patrilo urodzenému panstvu a to druhé chudobnému ľudu. Okolo jazierok sa nachádzalo len desať domov a mlyn.

Po porážke Jána Zápoľského získal panstvo Ferdinand Habsburský, neskôr Michal Thurzo, palatín Forgách a Rudolf II., ktorý ho daroval Štefanovi Illesházymu. Kúpele prechádzali cez rod Illesházyovcov až do roku 1835. Kúpele za ich éry nezaznamenali takmer žiadny rozvoj a to z toho dôvodu, že ich zamestnávali problémy, ktoré prinášali politické a náboženské boje. Kúpele však rozdelili na štyri jazierka, oproti ktorým stál drevený hostinec. Roku 1675 dali vystavať kostolík. Skutočný rozkvet zaznamenalo mesto Trenčianske Teplice až v roku 1723 za Jozefa Illesházyho. Pri kúpeľoch vybudoval výstavný kaštieľ a vybudoval murované ubytovacie domy a hotely. Kúpele rozšíril na päť kúpeľov. Týmto založil v Trenčianskych Tepliciach spoločenský život, preto sa aj pokladá za zakladateľa Trenčianskych

Teplíc. V roku smrti Jozefa Illesházyho sa spomína už sedem kúpeľov, ktoré mali osobitné obliekarne pre mužov a ženy. Bola tiež spísaná listina s pravidlami, za ktorých nedodržanie sa ukladali sankcie. Od týchto čias sa Trenčianske Teplice akoby rozvíjali sami. Domáci sa prispôbovali cudzincom čistým a útulným ubytovaním. Z nedostatku financií bol Štefan Illesházy nútený darovať kúpele viedenskému barónovi Jurajovi Sinovi.

Sina bol obchodník, ktorý postavil prevádzku kúpeľov na podnikový základ. Do kúpeľov investoval, dal vystavať nové kaštiele a budovy, čím prilákal magnátov a buržoáziu. Zriadil nové druhy kúpeľov, napríklad bahenný alebo sprchový. Zaviedol označovanie kúpeľov písmenom P (pisciny – zrkadliská). Mnohé hotely dal zrekonštruovať alebo vybudovať nanovo. Podľa Tomáša Kratochvíla mali kúpele v roku 1837 k dispozícii na ubytovanie 553 izieb. Po jeho smrti pokračoval s rozvojom jeho syn Šimon, za ktorého sa takisto veľa budovalo. Boli vybudované divadlá a ubytovací dom Tri srdcia, ktorý stojí dodnes. Mnohé kúpele sú do dnešných čias pomenované práve po tejto rodine.

Medzi najvýznamnejších rodákov patrí Andrej Bagar (29.10.1900 Trenčianske Teplice – 31.7.1966 Bratislava). Slovenský herec a divadelný režisér, nositeľ viacerých ocenení (Štefánikova cena za dramatické umenie, Československý vojnový kríž a i.).